

DEMOGRAFSKI PROFIL CRNOGORSKOG PRIMORJA

Miroslav Doderović
Zdravko Ivanović

Montenegrin coast extends longitudinally from the Debeli Brijeg on the north-west up to the Bojana and Ada near Ulcinj in the southeast, including the Skadar Lake and the narrow coastal belt. Unlike the 1991–2003 period, when each municipality of the region recorded a population growth, in the next period (2003–2011) three municipalities: Herceg Novi, Kotor and Ulcinj recorded population decline. In the period 2003–2011 villages marked an increase in population (index 107), while the cities marked population decline (index 99.7).

Stanovništvo se sa svojim socijalnim svojstvima pojavljuje u kvantitativnim izrazima i kvalitativnim obilježjima. Najčešći kvantitativni izrazi su: ukupan broj, prostorni razmještaj, radni kontigent, aktivno i zaposleno stanovništvo. Kvalitativna obilježja su: obrazovna i ekonomska struktura, kvalifikaciona struktura zaposlenih, običaji, tradicija, struktura domaćinstva, a donekle i struktura po polu i struktura po starosti, kao i etnička struktura. U kretanju stanovništva Crne Gore u proteklom periodu

izvršene su krupne promjene. Značajno je produžen životni vijek, smanjeno je učešće poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu, povećana je aktivnost ukupnog, a posebno ženskog dijela stanovništva, poboljšana je obrazovna struktura i drugo¹. Savremene demografske promjene su kompleksan izraz prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva. Prvi period karakteriše se naglim porastom, a drugi vrlo blagim porastom ukupnog broja stanovnika. Crnogorsko primorje se longitudinalno prostire od Debelog Brijega na sjeverozapadu pa do Bojane i Ade kod Ulcinja na jugoistoku. Kod šireg određivanja teritorije za koju se vezuje kompleks pomorske valorizacije, uključuje se i Skadarsko jezero sa uzanim priobalnim pojasom. To je uslovljeno sljedećim razlozima: udaljenost područja Skadarskog jezera od mora je vrlo mala, rijeka Bojana je prirodna veza između Skadarskog jezera i Jadranskog mora, a osim prirodne postoji i saobraćajna i infrastrukturna povezanost područja Skadarskog jezera i Primorja. Očigledna je komplementarnost nekih privrednih djelatnosti, naročito turizma i ribarstva. Prema tome, u širem smislu, prostor na osnovu pomorstva čine dvije višestruko povezane cjeline. Crnogorsko primorje i Skadarsko jezero sa neposrednim priobalnim pojasom. Crnogorskom primorju pripada šest opština: Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Ulcinj, koje zahvataju površinu od 1 591 km², odnosno 11,5% teritorije Crne Gore. Na ovom prostoru 2011. godine živjelo je 149 705 stanovnika – 23,9% stanovništva. Boka Kotorska, ima površinu od 616 km². Regija ima izgled koji bi se mogao opisati kao tri savršena trougla, tj. zaliva i jednom uvalom na krajnjem jugozapadu. Krajnji istočni trougao čini Kotorski zaliv, krajnji zapadni čine Morinjski i Risanski zaliv, najmanji trougao, a

¹ Broj stanovnika u Republici povećao se sa 377.189 u 1948. godini na oko 615.000 u 1991. godini (Primorski region 153.000, Središnji 262.000 i Sjeverni region 218.000 stanovnika).

Geografska karta Crnogorskog primorja

odmah ispod njih je i Tivatski zaliv, najveći od pomenuta tri tro-ugla, jasno izdvojen Kumborskim tjesnacem, koji ga odvaja od HercegNovskog zaliva i tjesnacem Verige (širina 340 m), kojim je ovaj zaliv odvojen od Kotorskog zaliva. HercegNovski zaliv predstavlja uvalu, koja se od ulaza u Boku, čija širina varira od 1500–2950 m, prostire do Kumborskog tjesnaca. Površina vode u Boki Kotorskoj iznosi 88 km², a dužina 106 km. Najveće dubi-ne u Bokokotorskom zalivu izmjerene su kod Kotorskog zaliva (35 m) i na ulazu u Risanski zaliv (45 m). Na obodima pomenu-tih zaliva smjestila su se najveća mjesta u Boki i poneka manja mjesta (npr. Risan i Morinj), a „krakove“ čine nizovi manjih mjesta uz obalu Boke (Prčanj, Muo, Stoliv na primjer). Najveći dio Bokokotorskog zaliva pripada opštini Herceg Novi (335 km²). Poslije njega slijedi Kotor (235 km²), pa Tivat (46 km²).

koji je ujedno i najmanja opština u Boki i uopšte u Crnoj Gori.² Crnogorsko primorje bilježi stalan rast broja stanovnika u periodu poslije Drugog svjetskog rata. U periodu od 1991. godine taj rast ima tendenciju opadanja u odnosu na period do 90-tih godina, posebno u periodu 2003–2011. godine, kada je indeks rasta iznosio svega 102,6.

Kretanje broja stanovnika i domaćinstava

Tokom druge polovine XX vijeka Crnogorsko primorje, zbog eksplozivnog buma u razvoju turizma, prekomorskog saobraćaja, Luke Bar, te i raznih uslužnih djelatnosti, bilo je atraktivno za stanovnike bivše SFRJ, koji su u njemu gradili vile i vikendice za privremeni boravak i kupovali stanove u iste svrhe, a mnogi su poslije ostajali da u njemu stalno žive. Tako je ono postalo imigraciona teritorija, čiji je broj stanovnika rastao po većim stopama od stopa rasta po osnovu prirodnog priraštaja. Najintenzivniji rast imali su gradovi i naselja locirana uz obalsku liniju i u njih su se stalno useljavali stanovnici iz Crne Gore i bivše SFRJ. U toku tog perioda broj stalnih stanovnika sa

² Povezanost Boke Kotorske sa unutrašnjošću Crne Gore je sve do početka XX vijeka bila veoma otežana. Dok je pripadala Austrougarskoj, Boka je dobila put za Njeguše i Cetinje (70-tih godina XIX vijeka), koji se sastoji od 25 veoma vijugavih serpentina, sa kojih se pruža veličanstven pogled na okolna bokokotorska uzvišenja (pr. Vrmac, visine 712 m. n. v). Put je bio predviđen za kolski saobraćaj, ima proširenja u slučaju mimoilaženja dvije kočije, koja i danas služe automobilima. Ovo je bio jedini pravi put koji je povezivao Boku Kotorsku sa unutrašnjošću. Tokom XX vijeka povezanost Boke sa unutrašnjošću je bila ograničena na male i uske kolske staze, koje su služile za natovarene magarce, a povezivale su Bokokotorski zaliv sa tvrđavama koje su bile na uzvišenjima koja su se nalazila nad morem.

69.806 u 1948. povećao se na 145.847 u 2003. godini ili za 2,1 puta (indeks 208,9). U opštini Herceg Novi povećanje je bilo sa 12.482 na 33.034 ili za 2,6 puta (indeks 265,0); opštini Kotor sa 14.124 na 22.947 ili za 0,6 puta (indeks 162,5); opštini Tivat sa 5.030 na 13.630 ili za 2,7 puta (indeks 271,0); opštini Budva sa 3.822 na 15.909 ili za 4,2 puta (indeks 416,2); opštini Bar sa 21.487 na 40.037 ili za 1,9 puta (indeks 186,3) i u opštini Ulcinj sa 12.861 na 20.290 ili za 0,6 puta (indeks 157,8). U istom periodu (1948–2003) broj stanovnika opštinskih centara povećava se sa 14.317 na 58.992 ili za 4,1 puta (indeks 412,0), a njegov učešće u ukupnom stanovništvu sa 20,5% na 40,4%. Budva je sa 687 porasla na 10.918 stanovnika ili 15,9 puta; Tivat sa 2.483 na 9.467 ili za 3,8 puta; Bar sa 897 na 13.709 ili 15,3 puta; Herceg Novi sa 2.371 na 10.828 ili za 4,6 puta i Ulcinj sa 4.385 na 12.739 ili za 2,9 puta, dok je Kotor imao smanjen broj stanovnika sa 3.494 na 1.331 ili za 2,6 puta. Razlozi za negativno kretanje rasta broja stanovnika grada Kotora su: a) posljedice razaranja nastale tokom katastrofalnog zemljotresa 15. aprila 1979. godine i spori procesi njegove obnove, b) populacioni rast Dobrote i Škaljara, koji se statistički vode kao posebna naselja, a funkcionalno su zajedno sa Kotorom i čine jednu cjelinu.

U obalskoj zoni do 100 m. n. m. 1961. godine živjelo je 60%, a 1991. godine 80% ukupnog stanovništva Crnogorskog primorja, što govori o izuzetnoj atraktivnosti te zone, dok ostatak stanovništva živi u zonama iznad 100 m. n. m. (1961. godine 40%; 1991. godine 20%). I radno sposobno stanovništvo se stalno uvećava te se problem nedostatka radne snage ne pojavljuje, ali se zato pojavljuje problem nezaposlenosti, pogotovu u posljednjoj dekadi XX vijeka, kada je došlo do propadanja pomorskih kompanija, posebno „Jugooceanije“ u Kotoru i „Prekomorske plovidbe“ u Baru, kao glavnih nosilaca razvoja našeg pomorstva. Kao posljedicu toga, sada se sriječemo i sa

činjenicom da oko 10.000 pomoraca, školovanih u našim pomorskim školskim institucijama, plovi na stranim brodovima. U zadnjem međupopisnom periodu (2003–2011), za razliku od prethodnog (1991–2003) kada je svaka opština ovog regiona bilježila rast broja stanovnika, tri opštine: Herceg Novi, Kotor i Ulcinj su zabilježile opadanje broja stanovnika, najviše u Herceg Novom (indeks 93,8). Ostale tri opštine su imale rast broja stanovnika – najveći opština Budva (indeks 120,5). Za razliku od perioda 1991–2003. godina, kada su gradska naselja ovog regiona imala znatno veći rast broja stanovnika u odnosu na seoska, u periodu 2003–2011. godine seoska naselja su imala rast (indeks 107), dok su gradska imala opadanje broja stanovnika (indeks 99,7) zbog opadanja broja stanovnika u: Baru, Virpazaru, Petrovcu na Moru, Svetom Stefanu, Bijeloj, Herceg Novom, Igalu, Zelenici, Kotoru, Perastu, Prčnju, Risnu i Tivtu. Od gradskih naselja najveće opadanje broja stanovnika imao je Kotor (indeks 73,2). U seoskim naseljima je kretanje broja stanovnika veoma različito. U naseljima koja se nalaze na obali ili u neposrednom zaleđu zabilježen je rast broja stanovnika, čak i veći nego u gradskim naseljima, dok je u naseljima koja se nalaze u zaleđu, posebno onim u nepristupačnim brdovitim terenima, nastavljen proces depopulacije (prema rezultatima popisa 2011. godine je 27 naselja bez stanovnika u ovom regionu). O stepenu depopulacije naselja u zaleđu najbolje govori podatak da je 2011. godine u njima živjelo samo 9,1% stanovništva Primorskog regiona (u opštini Budva svega 1,7%, u opštini Herceg Novi 2,5%, dok je najviše stanovništva u naseljima u zaleđu imala opština Ulcinj 25,8%).

Tabela 1.

Kretanje broja stanovnika Crnogorskog primorja 1991–2011. g.

Opština	Naselje	1991	2003	indeks 2003/91	2011	indeks 2011/03	indeks 2011/91
BAR	Bar g.	10848	13719	126,5	13586	99,0	125,2
	Stari Bar g.	1934	1864	96,4	1867	100,2	96,5
	Sutomore g.	1085	1827	168,4	1992	109,0	183,6
	Virpazar g.	407	337	82,8	282	83,7	69,3
	Gradska naselja	14274	17747	124,3	17727	99,9	124,2
	Seoska naselja ukupno	20189	22290	110,4	24641	110,6	122,1
	OPŠTINA BAR	34463	40037	116,2	42368	105,8	122,9
Opština	Naselje	1991	2003	indeks 2003/91	2011	indeks 2011/03	indeks 2011/91
BUDVA	Bečići g.	713	771	108,1	891	115,6	125,0
	Budva g.	7086	10918	154,1	13278	121,6	187,4
	Petrovac na Moru g.	1407	1485	105,5	1400	94,3	99,5
	Sveti Stefan g.	416	411	98,8	364	88,6	87,5
	Gradska naselja	9622	13585	141,2	15933	117,3	165,6
	Seoska naselja	1925	2324	120,7	3237	139,3	168,2
	OPŠTINA BUDVA	11547	15909	137,8	19170	120,5	166,0

Opština	Naselje	1991	2003	indeks 2003/91	2011	indeks 2011/03	indeks 2011/91
HERCEG NOVI	Bijela g.	3029	3748	193,1	3725	99,4	123,0
	Herceg Novi g.	11217	12739	113,6	11108	87,2	99,0
	Igalo g.	3613	3754	103,9	3354	89,4	92,8
	Zelenika g.	1182	1444	122,2	1430	99,0	121,0
	Gradska naselja	19041	21685	113,9	19617	90,5	103,0
	Seoska naselja	8032	11349	141,3	11375	100,2	141,6
	OPŠTINA HERCEG NOVI	27073	33034	122,0	30992	93,8	114,5
Opština	Naselje	1991	2003	indeks 2003/91	2011	indeks 2011/03	indeks 2011/91
KOTOR	Dobrota g.	7203	8169	113,4	8291	101,5	115,1
	Kotor g.	1386	1331	96,0	974	73,2	70,3
	Perast g.	444	349	78,6	274	78,5	61,7
	Prčanj g.	1202	1244	103,5	1128	90,7	93,9
	Risan g.	2009	2083	103,7	2048	98,3	101,9
	Gradska naselja	12244	13176	107,6	12715	96,5	103,8
	Seoska naselja	9893	9771	98,8	10084	103,2	101,9
	OPŠTINA KOTOR	22137	22947	103,7	22799	99,4	103,0

Opština	Naselje	1991	2003	indeks 2003/91	2011	indeks 2011/03	indeks 2011/91
TIVAT	Donja Lastva g.	624	733	117,5	759	103,5	121,6
	Tivat g.	8079	9467	117,2	9390	99,2	116,2
	Gradska naselja	8703	10200	117,2	10149	99,5	116,6
	Seoska naselja	2483	3430	138,1	3962	115,5	159,6
	OPŠTINA TIVAT	11186	13630	121,8	14111	103,5	126,5
Opština	Naselje	1991	2003	indeks 2003/91	2011	indeks 2011/03	indeks 2011/91
ULCINJ	Ulcinj g.	10025	10828	108,0	10828	100,0	108,0
	Gradska naselja	10025	10828	108,0	10828	100,0	108,0
	Seoska naselja	9836	9462	96,2	9437	99,7	95,9
	OPŠTINA ULCINJ	19861	20290	102,2	20265	99,9	102,0
CRNO-GORSKO PRI-MORJE	Gradska naselja	73909	87221	118,0	86969	99,7	117,7
	Seoska naselja	52358	58626	112,0	62736	107,0	119,8
	CRNOGORSKO PRIMORJE	126267	145847	115,5	149705	102,6	118,6

Gustina naseljenosti je veoma različita u Crnoj Gori, naročito posmatrano po regionima. Na površini od 13.812 km² živi 620.145 stanovnika, te prosječna naseljenost po km² iznosi 44,8 stanovnika. S druge strane, sjeverno područje čini 52,9% Crne Gore i ima manju gustinu naseljenosti koja iznosi 26,6 stanovnika po km². Koncentraciju stanovništva u Središnjem i Primorskom regionu pokazuje i gustina naseljenosti od 56,8 stanovnika za Središnji dio i 91,8 stanovnika po km² za Crnogorsko primorje. Gustina naseljenosti u Crnogorskom primorju 2011. godine iznosila je 94 st/km² i bila je znatno iznad državnog prosjeka. Treba naglasiti da se ona konstantno povećava na nivou regiona i u opštinama: Budvi (gdje je imala najveći rast u odnosu na prethodni period), Baru i Tivtu, koji ima najveću gustinu naseljenosti u Crnoj Gori od 307 st/km². U opštini Kotor gustina naseljenosti je u odnosu na prethodni period stagnirala, dok je u opštini Herceg Novi znatno opala u odnosu na 2003. godinu na 132 st/km², kao i u opštini Ulcinj gdje je opala za 1.

Za razliku od broja stanovnika, kretanje broja domaćinstava je u periodu 2003–2011. godine, bilo pozitivno na nivou regiona i na nivou opština, kao i na nivou seoskih naselja ukupno. Opadanje broja domaćinstava imala su područja sa većom depopulacijom, od gradskih naselja: Virpazar, Herceg Novi, Igalo, najviše Kotor (indeks 83,1) Perast, i Prčanj, kao i seoska naselja u zaleđu u opštinama Herceg Novi, Kotor i Ulcinj. Prosječna veličina domaćinstva u regionu iznosila je 3,2 člana, u opštinama se kretala od 2,8 članova u Budvi i Herceg Novom do 3,5 članova u Ulcinju. U ostalim područjima veličina domaćinstva se kretala od 1,6 članova u seoskim naseljima u zaleđu Bara do 4 člana u seoskim naseljima u zaleđu Ulcinja.

*Kretanje broja stanovnika i opština
u periodu 1991–2003. godina*

Stopa nataliteta, u periodu 2006–2010. godine, u Crnogorskom primorju je u kategoriji niskih (12,3‰), mortaliteta u kategoriji umjerenih (9‰), a prirodnog priraštaja takođe u kategoriji niskih (3,3‰). U opštinama regiona stope nataliteta su se kretale od 10,6‰ u Herceg Novom do 15‰ u Budvi, stope mortaliteta od 6,5‰ u Budvi do 10,9‰ u Kotoru, a prirodnog priraštaja od 0,7‰ u Kotoru do 8,5‰ u Budvi. Dakle, jedino Budva ima umjerenu stopu prirodnog priraštaja, sve ostale opštine nisku. Stope smrtnosti odojčadi kretale su se od 3,3‰ u Baru do 9,8‰ u Ulcinju.

Interne migracije, odnosno preseljavanja stanovništva unutar Crne Gore, su veoma intenzivne. U nekoliko opština u Sjevernom regionu (Šavnik, Žabljak, Plužine, Berane, Andrijevića, Pljevlja, ...) prisutno je kontinuirano opadanje broja stanovnika, dok Podgorica i opštine Primorskog regiona imaju stalan mehanički priliv stanovnika. Naime, odavno su prisutne tendencije praznjenja Sjevernog regiona koji obuhvata 11 opština, sa skoro 53% teritorije Crne Gore. Sa druge strane, Središnji i Primorski region pokazuju stalan porast stanovništva po svim popisima poslije II svjetskog rata. U 2003. godini u Crnogorskom primorju bilo je 53,1% migrantskog stanovništva, što govori o atraktivnosti ovog regiona za migrante. Najviše migrantskog stanovništva imala je opština Herceg Novi 62,3%, a najmanje opština Ulcinj 31,1% (u ostalim opštinama regiona bilo je preko 50% migrantskog stanovništva). Najviše doseljenog stanovništva u regionu bilo je iz druge opštine u Republici, zatim iz drugih republika bivše SFRJ. Opštine Kotor i Ulcinj su imale najviše doseljenog stanovništva iz iste opštine, opštine Bar, Budva i Tivat najviše stanovništva iz druge opštine

u Republici, a opština Herceg Novi iz drugih republika bivše SFRJ. Prema vremenu doseljavanja najviše migranata u region doselilo se u periodima 1991–2003. godine 37,6% i 1981–1991. godine 15,1%. U svim opštinama najviše doseljenog stanovništva bilo je u periodu 1991–2003. godine, a potom u periodu 1981–1991. godine, osim u Tivtu gdje se u periodu 1971–1981. godine doselilo više stanovništva.

O imigracionoj privlačnosti ilustrativno govore i podaci o stalnom smanjenju autohtonog i povećanju doseljenog stanovništva, te intenzivna izgradnja u njemu i srastanje naselja u uzane i dugačke aglomeracije (primjer Hercegnovske rivijere naročito i funkcionisanje svih naselja u Barskom polju i po njegovom obodu kao jedinstvene urbane cjeline i sl). Ove tendencije se i dalje ubrzanim tempom nastavljaju.

Polna struktura stanovništva Crnogorskog primorja je zadovoljavajuća, neznatno je veće učešće ženskog stanovništva u ukupnom i kreće se od 50,1% u Ulcinju do 52% u Budvi. Gledano po starosnim grupama u kategoriji mladog stanovništva veće je učešće muškog stanovništva na svim nivoima, u kategoriji sredovječnog stanovništva u gradskim naseljima je veće učešće ženskog stanovništva (u nekima i do 10% više u odnosu na muško stanovništvo), dok je u najvećem broju seoskih naselja (posebno onih u širem zaleđu) više muškog stanovništva. U kategoriji starog stanovništva znatno je više ženskog stanovništva. Stanovništvo Crnogorskog primorja je u kategoriji starog stanovništva, sa prosječnom starošću stanovništva od 38,3 godine (muško st. 37, žensko 39,4), kao i sve opštine. Najstarije stanovništvo ima opština Herceg Novi (prosječna starost 40 godina), a najmlađe opština Budva (prosječna starost 36,5 godina). Učešće mladog (0–19 godina) u ukupnom stanovništvu kretalo se od 21,8% u opštini Kotor do 26,6% u opštini Ulcinj, dok se učešće starog stanovništva (65 i više) kretalo od 9,9% u opštini Budva do 15% u opštini Kotor.

Tabela 2.

Stanovništvo po velikim starosnim grupama i polu 2011. godine

Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Bar	Bar g.	muško	6419	1663	4024	732
		žensko	7084	1519	4631	932
	Stari Bar g.	muško	894	264	580	50
		žensko	971	270	603	98
	Sutomore g.	muško	1007	283	600	123
		žensko	997	234	598	164
	Virpazar g.	muško	141	42	82	17
		žensko	136	31	82	23
	Gradska naselja	muško	8461	2203	5286	972
		žensko	9188	2054	5914	1220
	Seoska naselja	muško	12209	3221	7423	1565
		žensko	12190	3137	7236	1817
	OPŠTINA BAR	muško	20670	5424	12709	2537
		žensko	21378	5191	13150	3037
Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Budva	Bečići g.	muško	430	90	285	55
		žensko	465	87	320	58
	Budva g.	muško	6366	1810	4055	499
		žensko	6972	1559	4760	649

Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
	Petrovac na Moru g.	muško	633	134	406	93
		žensko	765	153	474	138
	Sveti Stefan g.	muško	178	35	112	31
		žensko	186	40	115	31
	Gradska naselja	muško	7607	2069	4858	680
		žensko	8388	1839	5669	880
	Seoska naselja	muško	1617	387	1077	153
		žensko	1606	420	988	198
	OPŠTINA BUDVA	muško	9224	2456	5935	833
		žensko	9994	2259	6657	1078
Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Herceg Novi	Bijela g.	muško	1810	516	1082	212
		žensko	1881	457	1167	257
	Herceg Novi g.	muško	5339	1306	3272	759
		žensko	5720	1109	3647	961
	Igalo g.	muško	1583	350	1018	214
		žensko	1772	325	1154	293
	Zelenika g.	muško	701	168	438	95
		žensko	730	146	459	125
	Gradska naselja	muško	9433	2340	5810	1283
		žensko	10103	2037	6427	1639

	Seoska naselja	muško	5557	1313	3548	696
		žensko	5771	1293	3539	939
	OPŠTINA HERCEG NOVI	muško	14990	3653	9358	1979
		žensko	15874	3330	9966	2578
Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Kotor	Dobrota g.	muško	3982	999	2548	434
		žensko	4207	890	2751	566
	Kotor g.	muško	456	102	316	38
		žensko	505	99	333	73
	Perast g.	muško	121	20	82	19
		žensko	148	19	89	40
	Prčanj g.	muško	576	125	387	64
		žensko	554	117	387	87
	Risan g.	muško	845	185	561	99
		žensko	1189	185	679	322
	Gradska naselja	muško	6324	1413	3894	999
		žensko	6603	1310	4239	1054
	Seoska naselja	muško	4513	1133	2866	514
		žensko	5161	1059	3274	828
	OPŠTINA KOTOR	muško	10837	2564	6760	1513
		žensko	11764	2369	7513	1882

Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Tivat	Donja Lastva g.	muško	368	86	231	55
		žensko	383	78	236	72
	Tivat g.	muško	4576	1160	2910	502
		žensko	4791	1090	3032	666
	Gradska naselja	muško	4944	1246	3141	557
		žensko	5174	1168	3268	738
	Seoska naselja	muško	1959	511	1182	266
		žensko	1954	474	1268	212
	OPŠTINA TIVAT	muško	6903	1757	4323	823
		žensko	7128	1642	4536	950
Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Ulcinj	Ulcinj g.	muško	5266	1470	3184	612
		žensko	5441	1445	3259	737
	Gradska naselja	muško	5266	1470	3184	612
		žensko	5441	1445	3259	737
	Seoska naselja	muško	4672	1290	2709	673
		žensko	4542	1092	2605	845
	OPŠTINA ULCINJ	muško	9938	2760	5893	1285
		žensko	9983	2537	5864	1582
Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
Crnogorsko primorje	Gradska naselja	muško	42035	10759	26173	5103
		žensko	44897	9853	28776	6268
	Seoska naselja	muško	30527	7855	18805	3867
		žensko	31224	7475	18910	4839
	CRNOGORSKO PRIMORJE	muško	72562	18614	44978	8970
		žensko	76121	17328	47686	11107

U nacionalnoj strukturi stanovništva Crnogorskog primorja 2011. godine najveće učešće ima stanovništvo koje se izjasnilo kao Crnogorci 39%, zatim stanovništvo koje se izjasnilo kao Srbi 32%, stanovništvo koje se izjasnilo kao Albanci 11%, dok je učešće stanovništva koje se izjasnilo kao pripadnici neke druge narodnosti znatno manje. U svim opštinama regiona uglavnom je najveće učešće stanovništva koje se izjasnilo kao Crnogorci, potom stanovništva koje se izjasnilo kao Srbi, osim u opštini Ulcinj, gdje se najviše stanovništva (70,6%) izjasnilo kao Albanci.

Najviše stanovništvo Crnogorskog primorja pripada pravoslavnoj vjeroispovijesti 65%, zatim islamskoj 20%, katoličkoj 8%, dok je ateista 4%. Ostale vjeroispovijesti imaju znatno manje učešće. U svim opštinama najviše je stanovništva pravoslavne vjeroispovijesti, osim Ulcinja gdje je najviše stanovništva islamske vjeroispovijesti (70%). Stanovništvo muslimanske vjeroispovijesti ima značajno učešće i u stanovništvu Bara 29,8%, nešto manje u Tivtu (5%) i Budvi (3,4%). Stanovništvo katoličke vjeroispovijesti ima značajnije učešće u Tivtu 20,5%, Kotoru 11,7%, a znatno manje u Baru (7,2%) i Herceg Novom (4,1%).

U Crnogorskom primorju ima 1,1% nepismenog stanovništva starijeg od 10 godina, što je ispod republičkog prosjeka (1,5%). Najviše nepismenog stanovništva ima opština Ulcinj 3%, a najmanje opština Herceg Novi 0,4%. U ostalim opštinama, izuzev Bara gdje je učešće nepismenog stanovništva 1,2%, nepismeno stanovništvo u ukupnom učestvuje ispod 1%. Najveće učešće 2003. godine, u stanovništvu starijem od 15. godina, kako na nivou regiona, tako i u svim opštinama ima stanovništvo sa završenom srednjom stručnom spremom, zatim stanovništvo sa završenom osnovnom školom. Značajno učešće kategorije stanovništva bez školske spremne imala je opština Ulcinj 8,2%, stanovništva sa 4–7 razreda osnovne škole opštine Ulcinj 14,7% i Bar 8,9%, dok se

učešće stanovništva sa višom i visokom školskom spremom kretalo od 3,8%, odnosno 5,8% u Ulcinju gdje je bilo najniže do 9%, odnosno 9,6% u Hercegu Novom gdje je bilo najviše.

Prema prvim rezultatima popisa 2011. godine stopa aktivnosti u Crnogorskom primorju iznosila je 39,4%. Od opština najveću stopu aktivnosti imala je Budva 45,7%, a najmanju Ulcinj 31,2%.

U 2003. godini najviše aktivnog stanovništva regiona bilo je zaposleno u tercijarnom sektoru djelatnosti 83,3%, u sekundarnom bilo je 14,2%, a u primarnom 2,5%.³ Gledano po opštinama najviše aktivnog stanovništva u primarnom sektoru djelatnosti imala je opština Ulcinj 8%, dok je u opštinama Budva i Tivat ono bilo najniže 0,5%. Sekundarni sektor djelatnosti nije značajnije zastupljen u opštinama i učešće aktivnog stanovništva u ovom sektoru se kretalo od 10,7% u Budvi i Tivtu do 19,4% u Ulcinju. Najviše aktivnog stanovništva u svim opštinama zaposleno je u tercijarnom sektoru djelatnosti, preko 80% u svim opštinama izuzev Ulcinja gdje njegovo učešće iznosi 72,6%.

³ Zone intenzivne poljoprivrede na područjima Ulcinja, Bara i Boke Kotorske nijesu realizovane, dok je uzgoj stoke, posebno koza, u porastu posljednjih godina. Realizacija razvoja lučko-industrijskog kompleksa, kao i odgo-varajućih servisa i skladišta je intenzivirana. Posljednjih godina, u sklopu turističkih centara su pojačani turistički kapaciteti i razvijena rekreativna područja. Primjetno je usmjerenje lokacija vikend-kuća ka ruralnim područjima, sa ciljem da se doprinese revitalizaciji sela. Realizacija rasta, razvoja i uređenja Bara, Ulcinja i Budve na osnovu smjernica Plana nije dosljedna, što se odnosi i na neskladan razvoj gradova u zalivu Boke Kotorske, kao i na zaštitu ruralnih naselja. Takođe su samo djelimično ostvarivani ciljevi u pogledu zaštite voda, izgradnje kanizacionih sistema sa tretmanom otpadnih voda i održavanja ekoloških koridora duž linije primorskih planina.

Glavni demografski problemi na Crnogorskom primorju su:

1. veliki pritisak doseljenog stanovništva, posebno na gradska i seoska naselja na obali i u neposrednom zaleđu, što je uslovalo stvaranje aglomeracija i izazvalo prenaseljenost koja je jako izražena u priobalnom području, posebno u opštinama Tivat i Budva;

2. duboka demografska starost naselja u zaleđu čija posljedica su takozvana „staračka naselja“ kojima prijete potpuna depopulacija;

3. i pored značajnog priliva stanovništva imigracijom veoma niske ili čak negativne stope prirodnog priraštaja stanovništva, posebno u seoskim naseljima u širem zaleđu što negativno utiče na obnavljanje radnog kontigenta stanovništva, pa se javlja nestašica radne snage u ovim naseljima;

4. veliki broj seoskih naselja bez stanovnika.

Posljednjih decenija prošlog vijeka ovi problemi su se zaoštravali i produbljivali, a tendencije u demografskom razvoju su se nastavile i u prvoj deceniji ovog vijeka i njihovo rješavanje će biti sve složenije.

Zaključak

Stanovništvo se sa svojim socijalnim svojstvima pojavljuje u kvantitativnim izrazima i kvalitativnim obilježjima. Crnogorsko primorje se longitudinalno prostire od Debelog Brijega na sjeverozapadu pa do Bojane i Ade kod Ulcinja na jugoistoku. Kod šireg određivanja teritorije za koju se vezuje kompleks pomorske valorizacije, uključuje se i Skadarsko jezero sa uzanim priobalnim pojasom. Najviše nepismenog stanovništva ima opština Ulcinj 3%, a najmanje opština Herceg Novi 0,4%. U ostalim opštinama, izuzev Bara gdje je učešće nepismenog stanovništva

1,2%, nepismeno stanovništvo u ukupnom učestvuje ispod 1%. I pored značajnog priliva stanovništva imigracijom veoma niske ili čak negativne stope prirodnog priraštaja stanovništva, posebno u seoskim naseljima u širem zaleđu što negativno utiče na obnavljanje radnog kontigenta stanovništva. U opštinama regiona stope nataliteta su se kretale od 10,6‰ u Herceg Novom do 15‰ u Budvi, stope mortaliteta od 6,5‰ u Budvi do 10,9‰ u Kotoru, a prirodnog priraštaja od 0,7‰ u Kotoru do 8,5‰ u Budvi. Dakle, jedino Budva ima umjerenu stopu prirodnog priraštaja, sve ostale opštine nisku. Stope smrtnosti odojčadi kretale su se od 3,3‰ u Baru do 9,8‰ u Ulcinju. U nacionalnoj strukturi stanovništva Primorskog regiona 2011. g. najveće učešće ima stanovništvo koje se izjasnilo kao Crnogorci 39%, zatim stanovništvo koje se izjasnilo kao Srbi 32%, stanovništvo koje se izjasnilo kao Albanci 11%, dok je učešće stanovništva koje se izjasnilo kao pripadnici neke druge narodnosti znatno manje. U svim opštinama regiona uglavnom je najveće učešće stanovništva koje se izjasnilo kao Crnogorci, potom stanovništva koje se izjasnilo kao Srbi, osim u opštini Ulcinj, gdje se najviše stanovništva (70,6%) izjasnilo kao Albanci.

Izvori i literatura:

1. D. Breznik, *Demografija-analiza, metodi i modeli*, Beograd 1980;
2. A. NJ. Baletić, *Demografija-stanovništvo i ekonomski razvitak*, Zagreb 1982;
3. A. NJ. Baletić, *Stanovništvo i razvoj*, Zagreb 1999;
4. R. Bakić, D. Mijanović, *Stanovništvo Crne Gore u drugoj polovini XX vijeka*, Nikšić 2008;
5. Bakić Radovan, *Prostorno planiranje*, Univerzitetska riječ, Nikšić, 1988;

6. R. Bakić, M. Doderović, D. Mijanović, *Naselja u prostoru*, Nikšić, 2009;
7. D. Mijanović, *Stanovništvo obalnog područja*, Podgorica 2012;
8. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2003, Uporedni pregled broja stanovnika, podaci po naseljima, knj. 9;
9. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2003, Uporedni pregled broja domaćinstava, podaci po naseljima, knj. 10;
10. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2003, Aktivnosti pol, podaci po naseljima, knj. 5;
11. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2003, Djelatnost i pol aktivnog stanovništva koje obavlja zanimanje, podaci po naseljima, knj. 6;
12. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2003, Školska sprema i pismenost, podaci po opštinama, knj. 4;
13. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2003, Migraciona obilježja, podaci po naseljima, knj. 8;
14. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, *Statistički godišnjak 2011*, Podgorica 2011;
15. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku Prvi rezultati – Popis stanovništva domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011, Podgorica, maj 2011. g.
16. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O24 AKTIVNOST
17. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O21 STAROST
18. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela N3 VJEROISPOVIJEST
19. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela N4 STAROST I POL

20. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O1 NACIONALNA PRIPADNOST

21. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O2 VJEROISPOVIJEST

22. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O16 POL

23. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O20 PROSJEČNA STAROST

24. Republika Crna Gora, Zavod za statistiku, tabela O24 AKTIVNOST